

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Економічної кібернетики та інформаційних технологій

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
проф. Якуб Євгеній Соломонович
“ ____ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності Економічна кібернетика

за темою:

Модель процесів міграції населення регіону

Виконавець

студент Обліково-економічного факультету

Нечай Дмитро Віталійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

старший викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Беляєв Леонід Васильович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Нечай Дмитро Віталійович

Модель процесів міграції населення регіону

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

У дипломній роботі охарактеризовано основні поняття та причини міграції. Розглянуто державне регулювання міжнародної міграції робочої сили та її наслідки на соціально-економічний розвиток країни. Охарактеризовано стратегію державної міграційної політики України на період до 2025 року.

Практичне значення одержаних результатів дипломної роботи полягає в тому, що розроблена модель може бути використана для аналізу поведінки населення під час міграції.

Ключові слова міграція, державна міграційна політика, імітаційна модель , місто, район

ANNOTATION

of the graduation work for obtaining a bachelor's degree

Nechai Dmytro

Model of processes of migration of the population of the region

Odessa National Economic University

Odessa, 2018

In the thesis the main concepts and reasons of migration are described. The state regulation of international labor migration and its consequences on the country's socio-economic development are considered. The strategy of the state migration policy of Ukraine for the period till 2025 is characterized.

The practical significance of the results of the thesis work is that the developed model can be used to analyze the behavior of the population during migration.

Keyword : migration, state migration policy, simulation model, city, district

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ.....	9
1.1 Соціально-економічна сутність міграції у світовому суспільстві.....	9
1.2 Державне регулювання міжнародної міграції робочої сили та її вплив на розвиток суспільства.....	15
1.3 Довгострокові соціально-економічні наслідки міграції робочої сили.....	23
РОЗДІЛ 2 . МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	31
2.1 Державна міграційна політика України.....	31
2.2 Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року.....	38
2.3 Аналіз регіональної міграції в Одеській області.....	49
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ.....	56
3.1 Опис імітаційної моделі.....	56
3.2 Моделювання процесів міграції міста.....	62
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69

ВСТУП

У сучасному суспільстві важливого значення почали набувати демографічні проблеми людства, які, насамперед, проявляються міграцією і природним рухом населення. Міграція є цілком природним, хоча й досить складним процесом, який важко піддається методам прямого впливу, проте вимагає постійної уваги з боку держави, його врахування при розробці державою економічної, соціальної, демографічної, етнокультурної та зовнішньої політики. Значення міграції та необхідність її державного регулювання зростає нині в умовах побудови відкритого суспільства, поглиблення міжнародного співробітництва, оскільки людські обміни, з одного боку, виступають індикатором рівня суспільних процесів, а з другого - вагомим фактором їх розвитку.

Інтенсивність, характер, спрямованість міграцій населення України кардинально змінилися після розвалу СРСР та здобуття незалежності, завдяки чому країна відкрилася до світу, а її громадяни набули право на свободу пересування. Підписання Угоди про асоціацію та шлях до безвізового режиму між Україною та ЄС спричинили проведення низки важливих реформ у сфері міграційного менеджменту.

В першу чергу стрімкі міграційні потоки в Україні пояснюються складним соціально-економічним становищем, бідністю, неможливістю реалізувати себе на Батьківщині. Звідси випливає, що велика кількість населення неспроможні прогодувати та утримати сім'ю, надати дітям належну освіту, яка в нас теж потребує великих коштів, допомогти літнім батькам.

Актуальність теми пояснюється тим що, за останні роки в Україні відбувається масова міграція. Анексія Криму та конфлікт на Донбасі обумовили масштабні вимушені переміщення населення, глибоку економічну кризу та інтенсифікацію трудової міграції.

Об'єктом дипломної роботи є процеси міграції населення та їх вплив на соціально-економічний розвиток регіону.

Предметом дипломної роботи є методи та вплив процесів міграції населення.

Метою дипломної роботи є розробка інструменту дослідження та впливу на процеси міграції населення регіону.

Завдання дипломної роботи:

1. Ознайомитися з соціально-економічною сутністю міжнародної міграції;
2. Проаналізувати наслідки міграційних процесів;
3. Ознайомитися з стратегією державної міграційної політики України;
4. Проаналізувати міграційний стан в Одеській області;
5. Розробити імітаційну модель міграції населення регіону;
6. Провести прогноз на основі результатів експериментів.

ВИСНОВКИ

На сьогодні немає жодної країни в світі, яка б не брала участі у світових міграційних процесах, чи то в лиці країни, яка виступає постачальником трудових ресурсів, чи то як країна, яка приймає емігрантів.

Міграційні процеси відіграють важливу роль в суспільно-економічному розвитку протягом усієї історії людства. Розвиток міграційних процесів є необхідною умовою кількісного і якісного економічного зростання.

З набуттям незалежності України поліпшилась ситуація щодо виїзду за кордон. Верховна Рада України 22 січня 1994 р. ухвалила Закон «про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України». Цей Закон служить гарантією того що, якщо громадянин України виїжджає за кордон, то він з легкістю може повернутися.

На сьогодні кількість емігрантів перевищує кількість іммігрантів. Важливо зазначити, що переважна кількість осіб, що покидають України є неповнолітні або середнього віку особи. Підвищується тенденція відпливу молоді за кордон.

Для запобігання погіршення даної ситуації потрібне втручання уряду та здійснення певних заходів у соціальній сфері та сфері демографічної політики, а саме: створення нових робочих місць, гідна заробітна плата і відповідне соціальне страхування. Ці заходи повинні сприяти зменшенню числа емігрантів та повернути наших молодих спеціалістів та досвідчених фахівців у різні сфери діяльності, які запозичили певний досвід у іноземних країнах.

Міграційні процеси досить важливе явище, тому слід контролювати чисельність населення. Але це не так легко зробити, тому в даній дипломній роботі було проаналізована міграцію на прикладі моделі.

Імітаційна модель є ефективним методом дослідження міграційних процесів.

Спираючись на результати другого експерименту можна сказати, що різке поліпшення фактору комфорту депресивного району приведе до

постійних міграційних процесів інших районів, що негативно відобразиться на економічному стані міста. Збільшиться орендна плата цього району та поступове зменшення інших. Як наслідок кількість населення буде з часом зменшуватися, що приведе до критичної ситуації.

Для того щоб запобігти таких невіправних наслідків, слід надати місця проживання. Це призведе до того, що оренда плата різко не підскочить та буде стабільною. Також можливий варіант для усунення демографічної проблеми, паралельне підвищення фактору комфорту в двох суміжних районах.

Аналізуючи третій експеримент, можна сказати, що для гармонійного розвитку міста, необхідно поступово та синхронно поліпшувати депресивні райони. Це приведе до стабілізації міграційних процесів та рівномірної орендної плати.

Модель може бути вдосконалена шляхом регулювання фактору вільних будинків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 252 с.
2. Управління трудовим потенціалом: Навч. посібник / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб – К.: КНЕУ, 2005. – 403 с.
3. Дахно І. І. Світова економіка. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 264 с.
4. Демографічна криза в Україні. – К.: [Ін-т економіки НАН України], 2001. – 560 с.
5. Еко У. Міграційні процеси в третьому тисячолітті // Всесвіт. – 2001. – №1-2. – С. 143-144.
6. Євтух В. Б. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції... – К.: Стилос, 2000. – 235 с.
7. Залізняк Л. Міграції в давній історії України // Проблеми міграції. – 1999. – №3. – С. 51–57.
8. Зовнішні трудові міграції населення України / За ред. Е. М. Лібанової, О. В. Позняка. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 206 с.
9. Міжнародна економіка: Навч. посібник / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
10. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник / В.В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко – К.: Знання, 2004. – 406 с.
11. Колпаков В., Кузьменко О. Адміністративно-правовий механізм протидії нелегальній міграції // Нелегальна міграція та торгівля жінками у міжнародно- правовому контексті / За заг. Ю.Шемшученка.– К., 2001. – Кн.1. – С. 861–945.
12. Левковський В. Ф. Стан та шляхи боротьби з нелегальною міграцією в Україні // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2002. – №6.

13. Леонтенко О. М. Міжнародний ринок праці та Україна: проблеми інтеграції // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 5. – К.: [КНЕУ], 1997. – С. 96–101.
14. Малиновська О. Біженці в світі та в Україні: моделі вирішення проблеми. – К.: Генеза, 2003. – 288 с.
15. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 236 с.
16. Малиновська О. А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС. – К.: Бланк–Прес, 2004. – 171 с.
17. Махсма М. Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 304 с.
18. Миронова Л. Г. Моделювання та прогнозування руху населення та трудових ресурсів для промислових регіонів країни: Монографія / Л. Г. Миронова, О. М. Марjuta. – Дніпропетровськ: Пороги, 2001. – 162 с. 241
19. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика) / За ред. Ю. Римаренка. – К.: Довіра, 1998. – 911 с.
20. Міжнародні ринки ресурсів: Навчальний посібник / А. Б. Яценко, Я. А. Дубинюк, Т. В. Марена, К. С. Мітюшкіна. Під загальною ред. проф. Ю. В. Макогона. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 194 с.
21. Мосьондз С. О. Адміністративно-правові основи державної міграційної політики в Україні: Навч. посіб. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 208 с.
22. Мочерний С. В. Економічна теорія: Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 856 с.
23. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 192 с.

24. Новік В. Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні: Аналіт. дослідж. – К.: Компанія ВАІТЕ, 1999. – 216с.
25. Пирожков С, Малиновська О., Марченко Н. Зовнішня міграція в Україні: причини, наслідки, стратегії. – К.: Академпрес, 1997. – 128 с.
26. Позняк О. В. Методологічні проблеми реформування статистики зовнішніх міграцій // Зайнятість та ринок праці. – К., 2002. – Вип. 16. – С. 46-56.
27. Позняк О. В. Організація статистики трудових міграцій // Проблеми статистики. – К., 2001. – Вип. 3. – С. 42-47.
28. Позняк О. В. Проблеми міграцій та міграційної політики в Україні на сучасному етапі // Зайнятість та ринок праці. – 2001. – Вип. 15. – С. 65-72. 242
29. Позняк О. В. Система показників міграційних процесів // Зайнятість та ринок праці. – 1999. – Вип. 10. – С. 215-222.
30. Позняк О. В. Трудова міграція як соціально-економічний процес // Проблеми міграції. – 1998. – №4. – С. 15–21.
31. Позняк О. В. Трудові міграції в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи // Україна: аспекти праці. – 2001. – №8. – С. 43–47.
32. Прибиткова І. М. Основи демографії: Посіб. для студ. гуманітар. і сусп. ф-тів вищ. навч. закл. – К.: АртЕк, 1995. – 256 с.
33. Проблема нелегальної міграції та транспортування мігрантів в Україні: Наук. доп. / Центр техн. кооперації для Європи та Центр. Азії МОМ; Упоряд. О. Малиновська. – К.: Бланк-Прес, 2000. – 120 с.
34. Сардак С. Е. Проблеми дослідження міжнародної міграції населення // Вісник Академії митної служби України. – 2006. – №3. – С. 73-78.
35. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посібник / Під заг. ред. А. І. Кредісова / Пер. з рос. Н. Кіт, К. Серажим. – К., 2000. – 448 с.